

Н. А. Овчаренко

ПУТИ МОДЕРНИЗАЦІЇ ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗИКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статті освітлені напрямки модернізації професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті світових тенденцій освіти. На основі аналізу, дана класифікація досліджень в сфері музичного мистецтва. Визначено необхідність поєднання світового педагогічного досвіду та національних досягнень в професійній підготовці майбутніх педагогів музичного мистецтва.

Ключевые слова: образование в сфере искусства, модернизация, профессиональная подготовка, будущие учителя музыкального искусства.

N. Ovcharenko

DIRECTIONS IN THE MODERNIZATION OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHERS ON MUSIC ART

The main directions of modernization of the professional training of the future teachers on music art are explained in the context of the world tendencies of the education in this article.

There is classification of the scientific explorations in the sphere of music art that is made on the base of analyze and it is determined such directions in sphere of music art: studying and introduction of the foreign experience, increasing of the quality of the professional training of music art; organization of the studying in performing disciplines for credit and module system; forming of the professional future specialists on music art on the base of competent approach; determination of the optimal system of appreciating of the studying achievements of the students in the consequences with European criterions of the quality of the professional training; increasing of the level of the competitiveness of students for the opportunity of the receiving one or some specialization.

The necessity in the connecting of the world experience in sphere of education and national domains in professional training of the future teachers on music art was determined in this scientific work.

Key words: art education, modernization, professional training, future teachers on music art.

Рецензенти:

Вікторова М. В. — канд. пед. н.,

Сидоренко Т. Д. — канд. пед. н.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2013

УДК 378.2.02.003.12 (043.3)

І.М. Олійник

ОБГРУНТУВАННЯ СТРУКТУРИ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглянуто проблему готовності вчителя до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів; наведено визначення поняття «готовність вчителя до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів»; обґрунтовано структурні компоненти готовності вчителя до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів.

Ключові слова: готовність до педагогічної діяльності, готовність до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів, структура, компоненти.

Постановка проблеми. Навчально-пізнавальна компетентність займає особливе місце в системі компетентностей особистості, адже забезпечує засвоєння людиною цілісного та різноманітного світу культури (С. Воронцов, Є. Зеєр, І. Зимня, А. Пінський, Г. Селевко, Т. Шамардіна та ін.), дозволяє ефективно організувати процес свого учіння протягом усього життя.

Особливо важливим є процес формування навчально-пізнавальної компетентності в молодших школярів, адже саме в цьому віці формуються фундаментальні структури мислення, що безпосередньо пов'язані з навчальною діяльністю (Л. Виготський, Д. Ельконін, В. Давидов, І. Дубровіна, О. Леонт'єв, В. Мухіна, Л. Обухова та ін.). Сформованість означеної компетентності сприятиме створенню відповідних умов для розвитку у молодших школярів особистісних якостей, які є основою успішного включення їх в процес освоєння ключових компетентностей в основній школі.

Сучасна школа потребує учителя, який не лише самостійно орієнтується в інформаційному потоці, систематично поновлює свої знання, але й володіє педагогічними вміннями організації процесу формування навчально-пізнавальної компетентності школярів.

Метою статті є аналіз наукових джерел із проблеми готовності вчителя до формування навчально-пізнавальної компетентності

© Олійник І. М., 2013

молодших школярів, обґрунтування структури готовності вчителя до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема готовності (соціальної, професійної, психологічної, життєвої, педагогічної, побутової) широко висвітлювалася як у теорії психології, так і педагогіки. У психолого-педагогічних працях готовність визначається як активно-діяльнісний стан особистості, спрямованість на певну поведінку, мобілізація сил на виконання завдання. «Психологічна готовність до діяльності» – істотна передумова будь-якої цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості та ефективності (М.І. Дьяченко, Л.А. Кандилович, В.А. Крутецький, С.І. Равікович та ін.).

Проаналізувавши праці багатьох авторів із проблеми готовності, ми прийшли до висновку, що єдиного погляду на це питання не існує. У вітчизняній психології готовність до діяльності характеризується з позицій різних підходів. Так, у рамках особистісного підходу готовність розглядається як особистісне утворення (К.М. Дурай-Новакова, Л.В. Долинська, М.І. Дяченко, Л.А. Кандилович, С.Д. Максименко, В.О. Моляко, О.В. Скрипченко), тоді як прихильники функціонального підходу розуміють психологічну готовність до професійної діяльності як психічний стан (О.Н. Асмолов, Т.В. Іванова, Н.В. Кузьміна, М.Д. Левітов, Е.О. Мілерян, К.К. Платонов, Л.С. Нерсесян, Є.А. Фарапанова).

Готовність до діяльності дослідники трактують як: багаторівневий стан особистості, що ґрунтується на вмотивованому ставленні до процесу оволодіння знаннями та усвідомленні своєї спроможності використовувати засвоєний досвід у процесі життєдіяльності (Жданова С.А., 2004); інтеграційна якість особистості в поєднанні з мотиваційною та процесуальною системами діяльності, що необхідна для саморозвитку й самовдосконалення майбутнього фахівця (Караваєва С.А., 2004).

А.В. Моляко стверджує, що готовність – це складне особистісне утворення, багаторівнева та багатопланова система якостей і властивостей особистості, які у своїй сукупності дозволяють певному суб'єкту ефективно виконувати конкретну діяльність (Моляко В.О., 1989).

К.М. Дурай-Новакова пропонує розглядати професійну готовність до педагогічної діяльності як цілісне вираження всіх підструктур особистості, зорієнтованих на повне й успішне виконання різноманітних функцій учителя (Дурай-Новакова К.М., 1983).

Більшість учених дотримуються однакових позицій, щодо питання визначення готовності, вказуючи на адекватність педагогічної мотивації, загальні та спеціальні знання, професійні вміння і навички, професійно-важливі риси особистості (Сімко Р.Т., 2011).

Аналіз означених понять дає змогу трактувати готовність учителя до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів як важливу складову професійної компетентності та визначити її як інтеграційне утворення з динамічною структурою, між компонентами якого існує функціональна залежність, яка відображає здатність педагога ефективно проектувати та реалізовувати умови формування в школярів навчально-пізнавальної компетентності. Немає єдиного підходу й щодо визначення структурних компонентів готовності. Так, на думку науковців, до структури готовності як складного утворення можна віднести: мотиваційний, організаційний, діяльнісний та контрольний (Караваєва С.А., 2004); мотиваційний, операційний, вольовий та оцінний (Іванова М.А., 2007); мотиваційний, теоретичний та практичний (Лукінова Н. Г., 2003); моральний, психологічний та професійний (Гриншпун С.С., 1995). Л.В. Сохань, І.І. Єрмакова, Г.М. Несен акцентують увагу на таких компонентах готовності: 1) мотиваційному (відповідальність за виконання завдань, почуття обов'язку); 2) орієнтаційному (знання й уявлення про особливості та умови діяльності, визначення вимог до особистості); 3) операційному (володіння способами та прийомами діяльності, необхідними ключовими компетентностями); 4) вольовому (самоконтроль, самообілізація, вміння керувати своїми діями); 5) оцінному (самооцінка своєї готовності й відповідність процесу розв'язання завдань оптимальним зразкам) (Сохань Л.В., Єрмакова І.І., Несен Г.М., 2003).

Вивчення та теоретичний аналіз наукових праць дозволив визначити структуру готовності вчителя до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів як сукупність мотиваційного, когнітивного та операційного компонентів, які знаходяться між собою в тісному взаємозв'язку, взаємодії та взаємозалежності. Розвиток готовності вчителя до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів передбачає роботу над кожним із її компонентів.

Мотиваційний компонент готовності до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів передбачає

професійну спрямованість та наявність особистісних якостей, які характеризують придатність учителя до здійснення діяльності з розвитку навчально-пізнавальної компетентності школярів (усвідомлення професійних цілей, ціннісних орієнтацій, принципів; наявність інтересу до навчально-виховної роботи у сучасній школі; любов до дітей, гуманізм, демократизм тощо).

До ознак критерію мотиваційної готовності (особистісного ставлення до цілеспрямованого формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів) відносять: усвідомлення значимості завдання формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів як необхідної передумови всіх життєво важливих компетентностей, розуміння того, що сформованість її у молодшого школяра визначає успіх його подальшого навчання; усвідомлення вчителем навчально-педагогічних цілей власного учіння. Позитивну мотивацію педагога засвідчує задоволення таких його особистісних і професійних потреб, як створення і застосування нового, підвищення педагогічної майстерності, подолання професійних труднощів. Отже, показниками мотиваційного компонента готовності є пізнавальний інтерес до формування навчально-пізнавальної компетентності та особистісно-значущий смисл її розвитку, мотиви вважаються системоутворюючими елементами готовності вчителів до педагогічної діяльності (Дурай-Новакова К.М., 1983).

Когнітивний компонент готовності пов'язаний із пізнавальною сферою. Він являє собою сукупність знань, необхідних для продуктивної педагогічної діяльності з метою формування навчально-пізнавальної компетентності школярів. З огляду на це показниками сформованості когнітивного компонента готовності (понятійно-термінологічного апарату, інформаційної грамотності) є: знання про сутність поняття навчально-пізнавальної компетентності, структуру, особливості та умови її формування у молодших школярів. А також способи діагностики сформованості компетентності.

Рівень поінформованості педагога стосовно формування навчально-пізнавальної компетентності визначають за обсягом його знань, які є необхідною умовою аналізу і вибору оптимальних способів розв'язання професійних проблем відповідно до бачення педагогом проблематики формування навчально-пізнавальної компетентності в молодших школярів. Його характеризують обсяг знань (глибина, системність) та стиль мислення вчителя.

Операційний компонент потребує від вчителя володіння комплексом відповідних умінь і навичок із формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів.

Критерій операційної готовності (дієвості впливу знань, умінь формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів) характеризується такими показниками: уміння здійснювати цілеспрямоване формування навчально-пізнавальної компетентності з урахуванням цілісності всіх компонентів; уміння забезпечувати психолого-педагогічні умови формування означеної компетентності, її розвитку та вносити корективи в цей процес; уміння прогнозувати та проектувати процес розвитку компетентності; сформованість навичок педагогічного проектування; володіння аналітичними та оціночними вміннями.

На основі критеріїв визначені показники рівня готовності вчителя до розвитку навчально-пізнавальної компетентності школярів:

- *високий* (творчий, володіє відмінно) – характеризується усвідомленою та стійкою мотивацією до розвитку навчально-пізнавальної компетентності школярів. Учитель володіє творчою активністю, знанням теорії, методів і технології розвитку навчально-пізнавальної компетентності учнів, прагне до створення проблемних ситуацій та активізації способів творчої діяльності;

- *середній* (інтерпретуючий, середній рівень вияву наведених якостей) – сформовані теоретичні знання, але практичні уміння засвоєні на низькому рівні, тому педагог відчуває труднощі в прогнозуванні результатів з розвитку навчально-пізнавальної компетентності школярів. Учитель усвідомлює необхідність набуття додаткових знань для розвитку досліджуваної компетентності у школярів;

- *низький* (репродуктивний, невміння самостійно ставити й розв'язувати задачі) – система необхідних знань та готовність до їх використання відсутня, тому вчитель віддає перевагу роботі за раніше відпрацьованою схемою, а його уявлення про особливості розвитку навчально-пізнавальної компетентності школярів розрізнені.

Співвідношення професійних якостей, знань та вмінь, що відповідають вище зазначеним критеріям і показникам, міра їх усвідомлення, виразності, усталеності й активності прояву є якісною характеристикою рівня готовності вчителя до формування навчально-пізнавальної компетентності молодших школярів.

Література

1. Гриншпун С.С. Свойства нервной системы и профессиональная деятельность / С.С. Гриншпун // Школа и производство. – 1995. – №1. – С.89-95.
2. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности : дисс. ... д-ра пед. наук / К.М. Дурай-Новакова – М., 1983. – 356 с.
3. Жданова С.А. Модель готовности обучающихся к самостоятельной работе в условиях дистанционного обучения / С.А. Жданова // Моделирование социально-педагогических систем : матер. регион. науч.-практ. конф. – Пермь, 2004. – С. 89–93.
4. Життєва компетентність особистості : науково-методичний посібник / за ред. Л.В.Сохань, І.І.Єрмакова, Г.М.Нессен. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
5. Зміст і технології шкільної освіти : матеріали звітної наукової конференції Інституту педагогіки УАПН 28-30 березня 2000р. – К. : Пед. думка, 2000. – 116 с.
6. Иванова М.А. Формирование готовности к самостоятельной работе студентов колледжа заочной формы обучения в условиях информатизации образования (на примере «Инженерной графики» и специальных дисциплин) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / М.А. Иванова. – М., 2007. –158 с.
7. Караваева С.А. Формирование готовности студентов вуза к самостоятельной работе в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / С.А. Караваева. – Челябинск, 2004. – 21 с.
8. Коберник О.М. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій / О.М. Коберник // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. –№4. – С. 104-109.
9. Лукинова Н.Г. Самостоятельная работа как средство и условие развития познавательной деятельности студента : дис. ... канд. пед. наук :13.00.08 / Н.Г. Лукинова. – Ставрополь, 2003. – 167 с.
10. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці / В.О.Моляко. – К. : Знання, 1989. – 48 с.
11. Сімко Р.Т. Поняття готовності до професійної діяльності на сучасному етапі розвитку психологічної науки / Р.Т. Сімко // Педагогічний процес: теорія і практика. Збірник наукових праць К-ПНУ ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. – 2011. – Випуск 13. – С. 416-425.

И. Н. Олийнык
**ОБОСНОВАНИЕ СТРУКТУРЫ ГОТОВНОСТИ УЧИТЕЛЯ К
 ФОРМИРОВАНИЮ УЧЕБНО- ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ
 КОМПЕТЕНТНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

В статье рассмотрена проблема готовности учителя к формированию учебно-познавательной компетентности младших школьников; приведено определение понятия «готовность учителя к формированию учебно-познавательной компетентности младших школьников», обоснованы структурные компоненты готовности учителя к формированию учебно-познавательной компетентности младших школьников.

Ключевые слова: *готовность к педагогической деятельности, готовность к формированию учебно-познавательной компетентности младших школьников, структура, компоненты.*

I. Oliylyk
**GROUNDING THE STRUCTURE OF TEACHER
 COMMITMENT TO THE FORMATION OF EDUCATIONAL
 AND COGNITIVE COMPETENCE IN YOUNGER PUPILS**

In his article the problem of teacher commitment to the formation of educational and cognitive competence younger students, given the definition of “teacher commitment to the formation of educational and cognitive competence younger pupils”, defined and justified structural components of readiness teacher training and the formation of cognitive competence younger pupils.

Key words: *commitment to academic work, commitment to the formation of educational and cognitive competence of young pupils, structure components.*

Рецензенти:

Павелків Р.В. – д. псих. н., проф.
 Віднічук М.А. – канд. пед. н., доц.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2013